LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ
KOMMUNIKATIONSMINISTERIET

Vastine

18.10.2024

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta

LiV@eduskunta.fi

HE 167/2024 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Ilmatieteen laitoksesta annetun lain 1 ja 2 §:n sekä puolustusvoimista annetun lain 11 §:n muuttamisesta (Avaruustilannekeskuksen perustaminen)

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on kuullut asiantuntijoita hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi Ilmatieteen laitoksesta annetun lain 1 ja 2 §:n sekä puolustusvoimista annetun lain 11 §:n muuttamisesta (HE 167/2024 vp).

Valiokunnalle annettiin 13 kirjallista asiantuntijalausuntoa. Asiantuntijalausunnon antoivat liikenne- ja viestintäministeriön lisäksi oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, puolustusministeriö, sisäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, Huoltovarmuuskeskus, Ilmatieteen laitos, Liikenne- ja viestintävirasto, Maanmittauslaitos ja Oulun yliopisto. Edellisten lisäksi Maanmittauslaitos täydensi omaa lausuntoaan lisälausunnolla.

Liikenne- ja viestintäministeriö lausuu liikenne- ja viestintävaliokunnalle osoitetuista lausunnoista seuraavaa:

Oikeusministeriö katsoo, että Ilmatieteen laitoksesta annettavaan lakiin lisättäväksi ehdotetun 2 §:n uuden 4 momentin tiedonsaantioikeussäännös jää väljäksi perustuslakivaliokunnan salassa pidettävän tiedon luovuttamista koskevan vakiintuneen lausuntokäytännön valossa, sillä pykälässä mainittujen viranomaisten tehtävistä säädetään useissa laeissa eikä iso osa kyseisten viranomaisten tehtävistä liity lainkaan avaruustilanteisiin. Myös pykälässä käytetty muotoilu ”avaruustilanteeseen liittyvä tieto tai asiakirja” jää hyvin epämääräiseksi. Myös Maanmittauslaitos on ehdottanut vastaavaa muutosta säännökseen. Lisäksi oikeusministeriö toteaa, että valiokuntakäsittelyssä tulisi arvioida, olisiko tiedonsaantioikeutta mahdollista täsmentää raajamalla niitä laissa säädettyjä tehtäviä, joiden hoitamista varten tieto on välttämätöntä.

Liikenne- ja viestintäministeriön kanta: *Ministeriö yhtyy oikeusministeriön ja Maanmittauslaitoksen huomioihin. Ministeriö ehdottaa, että Ilmatieteen laitoksesta annetun lain 2 §:n 4 momenttia muutetaan oikeusministeriön ja Maanmittauslaitoksen ehdotuksia mukaillen. Oikeusministeriön ehdotuksesta poiketen viittaus avaruustilanteisiin liittyviin tehtäviin olisi liikenne- ja viestintäministeriön näkemyksen mukaan parempi olla yksikkömuodossa avaruustilanteeseen. Edellä olevan perusteella liikenne- ja viestintäministeriö ehdottaa seuraavaa muotoilua: ”Ilmatieteen laitoksella, Puolustusvoimilla, Maanmittauslaitoksella ja Liikenne- ja viestintävirastolla on salassapitosäännösten ja muiden tietojen luovuttamista koskevien rajoitusten estämättä oikeus luovuttaa toisilleen avaruustilanteeseen liittyvää tietoa, joka on välttämätöntä edellä mainituille viranomaisille niiden avaruustilanteeseen liittyvien laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten. Tiedot voidaan luovuttaa toisen viranomaisen pyynnöstä tai oma-aloitteisesti.”*

Maanmittauslaitos esittää myös että se lisättäisiin Puolustusvoimista annetun lain 11 §:n avaruustilannekuvaa koskevan tiedon vastaanottajaksi.

Liikenne- ja viestintäministeriön kanta: *Ministeriö kannattaa Maanmittauslaitoksen esitystä. Näin ollen lakiehdotukseen voidaan lisätä myös Maanmittauslaitos avaruustilanteesta annettavan tiedon vastaanottajaksi. Säännöksen muotoilu olisi siten: ”Puolustusvoimat tuottaa ja hankkii tietoa avaruustilanteesta maanpuolustuksen tarpeisiin sekä Ilmatieteen laitokselle ja Maanmittauslaitokselle.”*

Liikenne- ja viestintävirasto kannattaa ehdotettuja lainsäädäntömuutoksia avaruustilannekeskuksen perustamiseksi ja korostaa toimintojensa keskeistä roolia avaruustilannekuvan muodostamisessa. Se pitää tehtäviensä hoidon kannalta tärkeänä Ilmatieteen laitoksesta annettuun lakiin lisättäväksi ehdotettua 2 §:n 4 momenttia, jolla turvataan sen mahdollisuudet lakisääteisten tehtäviensä hoidon kannalta välttämättömän salassapidettävän avaruustilannetiedon saamiseen.

Liikenne- ja viestintäministeriön kanta: *Ministeriön näkemyksen mukaan huomio ei aiheuta muutosta lakiehdotukseen.*

Puolustusministeriö pitää esityksen tavoitteita tärkeinä ja katsoo sen olevan huolellisesti valmisteltu. Se kannattaa esitystä ja toteaa avaruustilannetietouden kehittämisen olevan tärkeää Suomen maanpuolustuksen kannalta. Tämän lisäksi se korostaa myönnetyn rahoituksen välttämättömyyttä hankkeen aloitukselle.

Liikenne- ja viestintäministeriön kanta: *Ministeriön näkemyksen mukaan huomio ei aiheuta muutosta lakiehdotukseen.*

Ilmatieteen laitos toteaa, että esitetyt lakimuutokset ovat tärkeät ja hyvin perustellut.

Liikenne- ja viestintäministeriön kanta: *Ministeriön näkemyksen mukaan huomio ei aiheuta muutosta lakiehdotukseen.*

Opetus- ja kulttuuriministeriö kannattaa esitysluonnoksessa ehdotettuja kansallisia tavoitteita ja toimintamallia. Se pitää tärkeänä tutkimuksen tuloksien laveaa hyödynnettävyyttä yhteiskunnassa, joten avaruusalan kaupallisten toimijoiden laajentunut yhteistyö akateemisen maailman kanssa sekä perustutkimuksen odotettava kasvu ovat tärkeitä esitykseen liittyviä huomioita. Ministeriö korostaa hankkeen mahdollistamaa yhteistyötä akateemisten ja kaupallisten toimijoiden välillä sekä tarvittavien osaajien asianmukaista koulutusta.

Liikenne- ja viestintäministeriön kanta: *Ministeriön näkemyksen mukaan huomio ei aiheuta muutosta lakiehdotukseen.*

Sisäasiainministeriö katsoo lausunnossaan, että avaruustilannekeskuksen perustaminen ja siihen liittyvät lainsäädäntömuutokset ovat edellytys avaruudesta ja avaruustoiminnasta yhteiskunnan turvallisuudelle ja häiriöttömälle toiminnalle aiheutuvien uhkatilanteiden ennakoinnille. Se korostaa Hätäkeskuslaitoksen ja Pelastustoimen sekä muiden yhteiskunnan kriittisten toimijoiden tarvetta saada ajantasaista tilannekuvaa ja ennakointitietoa avaruudesta ja avaruuden kautta tuotettavien palvelujen häiriöiden, avaruusesineiden tai taivaankappaleiden aiheuttamista yhteiskunnan toimintaa ja hyvinvointia uhkaavista häiriö- ja vaaratilanteista.

Liikenne- ja viestintäministeriön kanta: *Ministeriön näkemyksen mukaan huomio ei aiheuta muutosta lakiehdotukseen*.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää avaruustilannekeskuksen perustamista edistyksellisenä ja katsoo, että lakiesitys tukee toiminnan aloitusta ja kehittämistä.

Liikenne- ja viestintäministeriön kanta: *Ministeriön näkemyksen mukaan huomio ei aiheuta muutosta lakiehdotukseen*.

Valtiovarainministeriö pitää avaruustilannekeskuksen perustamista perusteltuna mm. avaruustoimintaan liittyvien riskien, kansainvälisen yhteistyön

sekä avaruustutkimuksen ja avaruustoimialan kehityksen takia. Se puoltaa lausunnossaan hankkeelle annettavaa rahoitusta.

Liikenne- ja viestintäministeriön kanta: *Ministeriön näkemyksen mukaan huomio ei aiheuta muutosta lakiehdotukseen.*

Huoltovarmuuskeskus katsoo, että avaruustilannekeskuksen perustaminen edistää osaltaan Suomen kokonaisturvallisuuden tavoitteita. Se toteaa, että lakimuutosten tavoite parantaa Suomen kykyä tuottaa avaruustilannekuvaa ja avaruustilannekuvapalveluita on hyvä myös huoltovarmuuden kannalta. Huoltovarmuuskeskus pitää tärkeänä, että avaruustilannekuvakeskuksen tuottama tieto ja palvelut, ennusteet ja varoitukset ovat riittävästi sen ja huoltovarmuuden kannalta kriittisten yritysten käytettävissä siten, että avaruusriskeihin voidaan varautua ja niiden vaikutuksia pienentä huoltovarmuuden säilyttämiseksi. Sillä on lausunnon mukaan mahdollisuus hyödyntää huoltovarmuusorganisaatiota avaruustilannetiedon jakelussa ja varautumisen kehittämisessä. Huoltovarmuuskeskus korostaa yksityisen sektorin roolia varautumisessa sekä eri tahojen välistä yhteistyötä. Se pitää tärkeänä, että keskuksen tilannekuvatieto on käytettävissä yhteiskunnan turvallisuuden ja huoltovarmuuden ylläpitämiseksi myös elinkeinoelämän osalta.

Liikenne- ja viestintäministeriön kanta: *Ministeriön näkemyksen mukaan huomiot eivät aiheuta muutosta lakiehdotukseen*.

Oulun yliopisto esittää lausunnossaan, että Oulun yliopiston alaista valtakunnallista erillislaitosta, Sodankylän geofysiikan observatoriota (SGO) nimettäväksi kansallisen tilannekuvan tuottajaksi yhdessä Ilmatieteen laitoksen, Maanmittauslaitoksen ja Puolustusvoimien kanssa sekä sitä, että SGO:n rooli avaruustilannekuvakeskuksen palveluiden tuottajana tulisi kirjata muutettavaan lakiin. Samalla se esittää huolensa siitä, että uudella lainsäädännöllä siirrettäisiin jo olemassa olevia SGO:n pitkäaikaisia kansallisia avaruustehtäviä jollekin toiselle taholle.

Liikenne- ja viestintäministeriön kanta: *Ministeriön näkemyksen mukaan huomiot eivät aiheuta muutosta lakiehdotukseen.*

Ministeriö toteaa, että kummallakaan hallituksen esityksessä muutettavaksi esitettävällä lailla ei oteta kantaa kaikkiin kansallisen avaruustilannekuvan mahdollisiin tuottajiin. Kun avaruustilannekeskus aloittaa toimintansa, se tekee yhteistyötä tarvitsemiensa tahojen, kuten yliopistojen ja elinkeinoelämän kanssa. Näitä ei katsota tarpeelliseksi erikseen määritellä laissa. Ministeriö toteaa myös, että kyseessä olevalla hallituksen esityksellä ei millään lailla vaikuteta SGO:n nykyisiin tehtäviin. Tavoitteena on SGO:n ja muiden avaruustilannekuvan

tuottamiseen osallistuvien toimijoiden hyvä yhteistyö siten, että niiden toiminnot tukevat toisiaan parhaalla mahdollisella tavalla.

Puolustusvoimat pitää esitystä lähtökohtaisesti kannatettavana. Lausunnossaan se kiinnittää huomiota siihen mahdollisuuteen, että sotilastiedustelulain sääntely voisi käytännössä merkitä sotilastiedusteluviranomaisen tiedustelumenetelmillä saadun tiedon rajaamista avaruustilannekuvan ulkopuolelle. Tämä johtuu siitä, että Sotilastiedustelusta annetun lain (590/2019) 3 §:ssä luetellaan tehtävät, joiden suorittamiseksi sotilastiedustelua voidaan toteuttaa. Pykälään on kirjattu tyhjentävästi vain tietyt Puolustusvoimien lakisääteiset tehtävät, jotta Puolustusvoimat ei saisi liian avoimen muotoilun kautta mahdollisuutta laajentaa sotilastiedustelulaissa säädettyjen tiedustelumenetelmien käyttöalaa yksinomaan muuttamalla laissa lueteltuja Puolustusvoimien tehtäviä.

Liikenne- ja viestintäministeriön kanta: *Ministeriön näkemyksen mukaan Puolustusvoimat ei esitä yksiselitteistä muutosehdotusta. Puolustusministeriöltä saadun tiedon mukaan muutokselle ei ole tarvetta.*
.

Viestintäneuvos Ulla Kaleva

Liite

Säädösmuutosehdotukset

LIITE: Liikenne- ja viestintäministeriön ehdotus pykäläehdotuksen korjaamiseksi:

HE:n muotoilu	**Vastineen muotoilu**
Ilmatieteen laitoksesta annettu laki 2 § 4 momentti Ilmatieteen laitoksella, Puolustusvoimilla, Maanmittauslaitoksella ja Liikenne- ja viestintävirastolla on salassapitosäännösten ja muiden tietojen luovuttamista koskevien rajoitusten estämättä oikeus luovuttaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti laissa säädettyjen tehtäviensä hoitamisen yhteydessä saamansa tai laatimansa avaruustilanteeseen liittyvä asiakirja ja ilmaista salassa pidettävä, avaruustilanteeseen liittyvä tieto toisilleen, jos se on niille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämätöntä. Puolustusvoimista annettu laki 11.2 § Puolustusvoimat tuottaa ja hankkii tietoa avaruustilanteesta maanpuolustuksen tarpeisiin sekä Ilmatieteen laitokselle.	Ilmatieteen laitoksesta annettu laki 2 § 4 momentti Ilmatieteen laitoksella, Puolustusvoimilla, Maanmittauslaitoksella ja Liikenne- ja viestintävirastolla on salassapitosäännösten ja muiden tietojen luovuttamista koskevien rajoitusten estämättä oikeus luovuttaa toisilleen avaruustilanteeseen liittyvää tietoa, joka on välttämätöntä edellä mainituille viranomaisille niiden avaruustilanteeseen liittyvien laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten. Tiedot voidaan luovuttaa toisen viranomaisen pyynnöstä tai oma-aloitteisesti. Puolustusvoimista annettu laki 11.2 § Puolustusvoimat tuottaa ja hankkii tietoa avaruustilanteesta maanpuolustuksen tarpeisiin sekä Ilmatieteen laitokselle ja Maanmittauslaitokselle.